

הנגשה לנכים על פי פרק הנגישות
בחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות
מצב קיים וההיערכות הנדרשת
ביקורת מעקב - דוח מבקר העירייה מס' 29

בחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות אשר נחקק בשנת 1998 נקבע בסעיף 1 עקרון היסוד לחוק הקובע: "זכויותיהם של אנשים עם מוגבלות ומחויבותה של החברה בישראל לזכויות אלה, מושתתות על ההכרה בעקרון השוויון, על ההכרה בערך האדם שנברא בצלם ועל עקרון כבוד הבריות". בסעיף 2 לחוק מוגדרת מטרת חוק השוויון: "חוק זה מטרתו להגן על כבודו וחירותו של אדם עם מוגבלות, ולעגן את זכותו להשתתפות שוויונית ופעילה בחברה בכל תחומי החיים, וכן לתת מענה הולם לצרכיו המיוחדים באופן שיאפשר לו לחיות את חייו בעצמאות מרבית, בפרטיות ובכבוד, תוך מיצוי מלוא יכולתו".

תיקון מס' 2 לחוק, אשר נחקק בכנסת בחודש מרץ 2005, הוא פרק הנגישות מצטרף לפרקים הקודמים העוסקים בחובת שילובם של אנשים עם מוגבלות בעולם התעסוקה, בחובת הנגשת התחבורה הציבורית ובהקמת נציבות השוויון ולידה הוועדה המייעצת המורכבת מרוב של אנשים עם מוגבלות. בפרק זה נקבע כי "הנגישות" היא: "אפשרות הגעה למקום, תנועה והתמצאות בו, שימוש והנאה משירות, קבלת מידע הניתן או המופק במסגרת מקום או שירות או בקשר אליהם, שימוש במתקניהם והשתתפות בתוכניות ובפעילויות המתקיימות בהם, והכל באופן שוויוני, מכובד, עצמאי ובטיחותי". הוספת החובה לנגישות, תאפשר לפיכך, מימוש זכויות היסוד שפורטו בחוק המקורי. לאור ממצאי הביקורת המפורטים בדוח זה, להלן המלצות הביקורת:

ממצאי הביקורת והמלצותיה כפי שפורטו בדוח 29 מובאים להלן:

1. בכפר סבא מתגוררים קשישים רבים (נכון ל- 1.12.2005 מעל 13,000 תושבים שגילם עולה על 65) חלקם דיירי בתי אבות בעיר, המהווים יחד כ- 15% מתושבי העיר. מספר גבוה של קשישים, יחד עם כל שאר תושבי העיר והמבקרים בה בעלי המוגבלות, מחייבים את העירייה להיערך בהתאם ולהנגיש כיאות לא רק מהסיבות המתחייבות מתיקון מס' 2 לחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (פרק ההנגשה), אלא גם מכח המחויבות החברתית וחובת השרות לתושבים.
2. כפר סבא הינה כמעין עיר מחוז בה נמצאים מוסדות ציבור רבים המשרתים רבים מתושבי העיר ויישובי הסביבה כגון: המוסד לביטוח לאומי, מס הכנסה, בית משפט, משרד הפנים, שרות התעסוקה, תחנת מד"א, בית חולים מאיר וכו'. לאור כך על העירייה לבדוק ולדרוש הסדרה של ההנגשה, הן במוסדות הציבור שפורטו לעיל, כמו גם, הסדרה של הנגישות במוסדות ציבור שבבעלותה על ידה. בנוסף עליה לדאוג להנגשת הדרך לכלל המוסדות בהיבט של חנייה, מדרכות, צמתים, דרכי גישה וכו'.
3. על אף שדרישות חוק התכנון והבנייה - תשכ"ה 1965 וחוקים נוספים קבעו כבר לפני שנים רבות כי על העירייה לדאוג להנגשת מבני ציבור, ממצאי הביקורת מעידים כי העירייה לא פעלה כמתחייב. לאור כך, על העירייה לפעול באופן מיידי לתיקון הליקויים כמתחייב מחוק התכנון והבנייה כמו גם, מחוקים נוספים כמפורט בגוף הדוח.
4. ממצאי הביקורת שפורטו בדוח 29 לגבי פעילות העירייה בעבר ואף בהווה, מעידים כי היתה קיימת מודעות לנושא הנגישות, אך בפועל העניין קודם באופן מועט ולקוי. נמצא כי החלטות חשובות שהתקבלו לא בוצעו או בוצעו באופן חלקי. בנוסף, נמצא כי התחייבויות שונות של העירייה לא הוצאו אל הפועל.

הביקורת ממליצה לנקוט בפעולות מתאימות כך שכל בעלי התפקידים הרלבנטיים בעירייה וכל העובדים הנוגעים בדבר, במחלקת השונות, יהיו מודעים להוראות החוק החדש על תיקוניו ותקנותיו כך שכל דרישות החוק החדשות, לאור תיקון מס' 2 לחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות ימולאו במלואן.

5. ממצאי הביקורת הצביעו על פעילות לא מתואמת של גורמים שונים בעירייה. הממצאים מעידים על חוסר מידע, היעדר העברת מידע ונתונים, מצב שגורם לפעילות כפולה ולבזבוז משאבים וזמן ולפעולה בחוסר מקצועיות.

על הנהלת העירייה להטיל את הטיפול בנושא נגישות על גורם בכיר בעירייה שירכז את כל הטיפול באופן ראוי ומקצועי, כמו גם מינוי ממונה שוויון ורכז נגישות העונים לדרישות התפקיד, אשר יעסקו גם בהגברת המודעות, הן בתוך העירייה בכל מחלקותיה והן כצינור תקשורת בין העירייה לציבור, תוך מתן משאבים ראויים למילוי תפקידם, כך שיוכלו למלא את תפקידם באופן מיטבי.

6. ממצאי הביקורת העידו כי הפעילות היזומה להנגשה בעיר, מועטה מאד. בנוסף מצאה הביקורת כאמור, חוסר תיאום ואי עמידה בחלק מדרישות החוקים הרלבנטיים. מרבית הפעולות נבעו במרבית המקרים לאור תלונות תושבים והיו ברובן "ככיבוי שריפות".

הביקורת שבה וקובעת כי יש לתאם את הפעילות בין כל הגורמים הרלבנטיים ולפעול תחת תוכנית עבודה אחת מסודרת ויזומה.

7. הכרעת הדין בבג"צ - שחר בוצר נגד מועצה מקומית "מכבים-רעות", כבר קבעה לפני מספר שנים כי על הרשות המקומית חלה חובה לדאוג לביצוע הנגשות לאנשים עם מוגבלות במבני החינוך - קרי מבני ציבור. לפיכך, על העירייה להיערך בהקדם ולבצע את כל סידורי הנגישות במבני החינוך

בפרט ובמבני הציבור בכלל ובפרט לאור תיקון מס' 2 לחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות.

8. תיקון מס' 2 לחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות קובע, כמפורט בגוף הדוח, לוחות זמנים ופעולות שעל הרשויות בכלל והרשויות המקומיות בפרט, לבצע לטובת הנגשת העיר כולה, בכל ההיבטים, לאנשים עם מוגבלות.

חוק זה קובע את כל החובות המוטלות על הרשות המקומית כמו גם הפעולות בהן יש לנקוט על מנת לזכות בסיוע כספי מהמדינה לביצוע פעולות הנגשת העיר כולה.

הביקורת מציינת כי בחוק נקבע כי רשויות שלא ינקטו בפעולות הנדרשות לא יזכו בסיוע הכספי מחד ומאידך, יחוייבו לבצע על חשבון תקציבן את כל הפעולות המתחייבות בלוח זמנים שנקבע בחוק ואף עשויות לעמוד בפני החלת צווי נגישות שתוציא להן הנציבות לשוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות שהפכה על פי התיקון לחוק, לגוף אוכף, כמו גם בפני תביעות משפטיות, ללא הוכחת נזק אישי לתובע, כקבוע בחוק.

לאור כך, על העירייה לפעול בהקדם, ללא עיכובים, להכנת תוכנית אב עירונית מלאה לנגישות נכים וכפועל יוצא מכך להכין תוכניות עבודה ולהתחיל בהגשת התוכניות לנציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות לצורך קבלת תקציבים ובפרט שהעירייה נמנית על הגופים הקבועים בחוק כגופים שלא יחולו עליהם הגנות כלשהן של נטל תקציבי כבד מדי או חוסר סבירות כלכלית תקציבית כשיקולים בביצוע הנגשה לאנשים עם מוגבלות.

תיקון מס' 2 לחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, כמו גם ממצאי הביקורת המפורטים בדוח זה, מעידים כי לאנשים עם מוגבלות עניין הנגישות חשוב מאד.

הדבר מתחיל בדברים פעוטים לכאורה כגון - עלייה למדרכה אשר חייבת להתחיל ממש מגובה הכביש וממשיך בנקודות רבות.

כאשר קיים מקום לא נגיש, מצב זה ממש זועק נגד אנשים עם מוגבלות. לפיכך, בתוך כל מקום חייבים לוודא שהוא מונגש באופן מלא כמתחייב וללא מכשולים בדרך.

החקיקה החדשה פותחת את שערי החברה בפני אנשים מכל סוגי המוגבלויות, במסגרת השירותים הניתנים לכלל הציבור, ולא עוד במסגרת נפרדת. מה שמובן מאליו לכל אזרח מתוכנן להיות אפשרי בקרוב גם לאנשים עם מוגבלות. השילוב בחינוך של אנשים בעלי מוגבלות מהווה נקודה מהותית בכל המהלך אשר יעצב את פני דור העתיד להשתלבות אמיתית וכהשלמה לחוק השילוב.

שילוב אנשים עם מוגבלות הינו תהליך הדרגתי המתבצע גם בארצות אחרות. שילוב אנשים עם מוגבלות כמוהו כמהפכה של ממש, הדורשת מעבר להתארגנות הרשויות גם שינוי בעמדות של מקבלי ההחלטות, שינוי האמור להשפיע באופן ניכר, על הציבור הרחב, באופן שתובטח זכותם של אנשים עם מוגבלות להשתלב ולתרום לחברה על בסיס של זכויות אדם וצדק חברתי.

ביקורת מעקב

לא נמצא כי מונה גורם בכיר שירכז את כל הטיפול באופן ראוי ומקצועי, למעט מינוי יו"ר וועדת נגישות (וועדת רשות). כמו כן, לא נמצא כי מונה ממונה שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלויות, אלא רק מינוי מ"מ מנהל מחלקת בטיחות כרכו נגישות.

העירייה הנגישה מספר מבני חינוך בתוכם גני ילדים ובתי ספר לכל שכבות הגילאים (בתי"ס יסודיים, חט"ב ותיכון אחד).